

خانواده، ازدواج دانشجویی، چالش باوراه کارها

سید خسرو صادق موسوی

جمشید احمدی

مراجعة خانواده‌ها به مراکز مشاوره، به منظور حل مشکلات خانوادگی (گلشنی، ۱۳۷۵، ص ۱۲۱).

بسیاری از اندیشمندان، خانواده را مهم‌ترین کانون ثبات و آرامش برای اعضای آن دانسته‌اند و حتی آکرمن، روان‌شناس مشهور (۱۹۷۱)، خانواده را واجد ویژگی شفافبخشی دانسته است. او می‌گوید: «خصلت شفا دهندگی خانواده دلالت بر تجدید حیات از طریق انس و صمیمیت دارد که خود مبتنی بر این فرض است که وقایعی همچون گردهمایی خانوادگی، مناسک، جشن‌ها و میهمانی‌ها، مراسم عروسی، تولد و سوگواری، جملگی از توان بالقوه برای احیا و تجدید حیات برخوردارند. این تجارب جمعی در چارچوب شفافبخشی خانواده، پیروزی زندگی بر مرگ و لذت بردن است و تأیید مجددی است بر شوق و لذت زنده بودن (آکرمن، به نقل از ثنایی، ۱۳۷۵، ص ۲۱).

اما همین خانواده برای حفظ نقش‌ها و کارکردهای خود باید شرایطی را دارا باشد تا انتظارات مورد نظر را برآورده سازد. برخی از این شرایط به خصایص درونی این نهاد برمی‌گردد و برخی دیگر به مسائل بیرونی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی اثرگذار بر خانواده مربوط می‌شود. از سوی دیگر، خانواده، از تعامل عوامل بیرونی و درونی نیز متأثر می‌شود. بدین معنی که خانواده ممکن است در ایفای بسیاری از نقش‌ها و کارکردها در درون خود موفق و کارآمد باشد، لیکن سایر نهادهای مرتبط با خانواده در امتداد نقش‌های آن نباشند یا در انجام وظایف خود قصور ورزند. لذا تأثیر این حالت بر تعادل خانواده، غیرقابل اغماض است و حتی ممکن است آثار منفی آن برای سلامت اعضای خانواده، به ویژه والدین، بسیار مخرب باشد؛ به گونه‌ای که آنان در ایفای نقش‌های والدینی و همسری، دچار مشکل شوند. برای مثال، دغدغه‌های والدین برای ورود فرزندان به دانشگاه و گذشتن از سد کنکور، از سال اول دبیرستان شروع می‌شود و اوج آن در دوره

مقدمه

در دهه‌های اخیر، به دلایل گوناگون، ازدواج و اختلافات خانوادگی یکی از سرفصل‌های مورد مطالعه در حوزه روان‌شناسی بوده است. این دلایل عبارت‌اند از: الف) افزایش میزان طلاق؛ ب) تأثیر اختلافات خانوادگی بر کودکان؛ پ) اثر اختلافات خانوادگی بر سلامت جسمانی - روانی افراد؛ ت) افزایش میزان

دانشجویان را به خود مشغول می‌دارد. هدف از نگارش این مقاله ارائه راهکارهای مناسب به خانواده‌هایی است که فرزند دانشجو دارند یا به زودی با این مسئله مواجه خواهند شد.

مفهوم ازدواج

ازدواج یکی از پیچیده‌ترین ارتباطات بشری است که در جریان آن انسان بر مبنای یک سلسله شباهت‌های ادراک شده، طولانی‌ترین پیوند عاطفی ممکن را آغاز می‌کند (جوکار، ۱۳۸۲). مسئله ازدواج و تشکیل خانواده، از مهم‌ترین رویدادهای زندگی هر انسان است که با انتخاب همسر آغاز می‌شود و اگر به درستی و به موقع صورت گیرد، کامل‌ترین پاسخ به نیاز اساسی هر انسان است؛ تا آن‌جا که زندگی زیستی، اخلاقی، اجتماعی، اقتصادی و روانی فرد را به‌طور جدی دستخوش تغییر و تحول می‌کند. ازدواج اگر با موفقیت همراه باشد، فرد را به آرامش و کمال می‌رساند و سبب تعادل و تنظیم رفتار و خلق و خوی او شده، نگرانی‌ها، دغدغه‌ها و تنهایی‌های روحی و روانی‌اش را خاتمه می‌دهد. خداوند در آیه ۳۰ از سوره روم، رسیدن به آرامش در کنار همسر را از آیات و نشانه‌های خود می‌داند و در ادامه آیه، مودت، دوستی و مهرورزی را از الزام‌های رسیدن به آرامش ذکر می‌فرماید که این نیز برای اهل فکر و اندیشه قابل درک است.

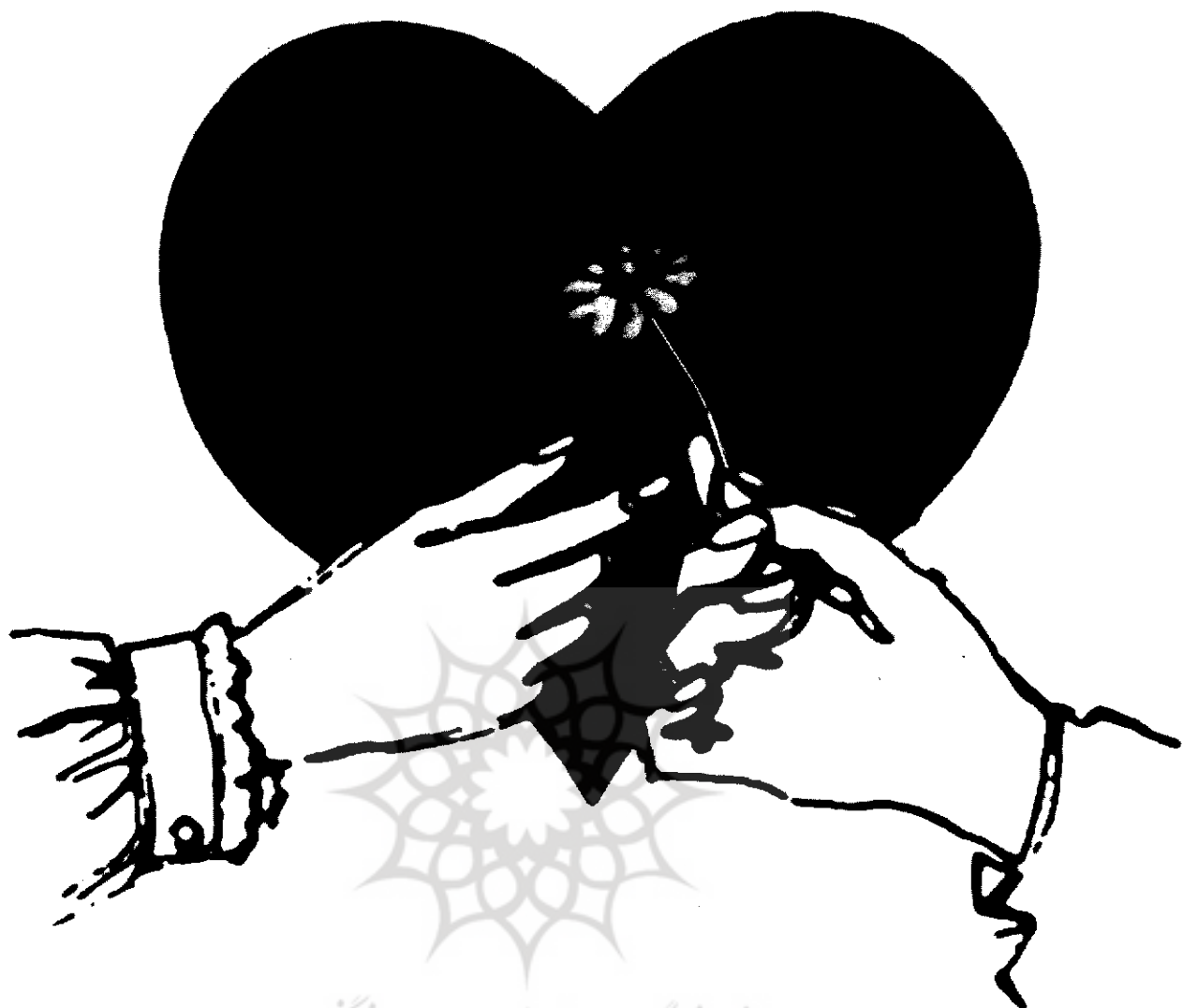
«ازدواج رابطه‌ای است که شخص با «انتخاب» وارد آن می‌شود و تقریباً نیم قرن در این «رابطه» خواهد ماند. زن و مردی که با هم ازدواج می‌کنند باید بتوانند خود را با نیم قرن تحولات اجتماعی و رشد و تغییرات متقابل یکدیگر تطبیق دهند. اگر از عهده این کار بر نیایند، به احتمال زیاد رابطه زناشویی آن‌ها دچار مشکل خواهد شد» (ثنایی، ۱۳۷۸).

بنابراین، انسان در کنار همسر خویش به آرامش و تسکین حقیقی و ثبات شخصیت می‌رسد، گویی که نیمه دیگر وجود خویش را کشف کرده، با ازدواج به یکتایی و پالایش روحی می‌رسد. افکار و قوای درونی او از پراکندگی و سرگردانی رهایی یافته، در جهتی روشن و هدفمند، برای ادامه زندگی در مرحله‌ای جدید، به پیش می‌رود. امر مقدس پیوند زناشویی و تشکیل خانواده که در نوع خود از نعمت‌های الهی و سنت پیامبران، خصوصاً نبی مکرم اسلام (ص) بوده و در همه ملل و فرهنگ‌ها نیز پذیرفته شده است، مدتی است در برخی جوامع، از جمله جامعه ما، هم توسط والدین و نهادهای فرهنگی و اجتماعی و

پیش‌دانشگاهی و روزهای کنکور است. صرف‌نظر از هزینه‌های اقتصادی این امر، مسایل روحی و روانی ناشی از آن که بر سایر مسایل درون و بیرون خانواده سایه می‌اندازد، واقعاً قابل اندازه‌گیری و توصیف نیست. هم‌چنین، در صورت قبول شدن در کنکور، مسئله ثبت‌نام، اسکان و دوری فرزند و سایر نگرانی‌های جدی خانواده در این ارتباط پیش می‌آید، و بالاخره بعد از چند سال دوری فرزند و نگرانی والدین، انجام هزینه و صرف عمر فرزند، یعنی پس از فارغ‌التحصیلی، به‌طور هم‌زمان، سه مسئله دیگر، ذهن والدین و فرزند را به خود مشغول می‌کند: سربازی، اشتغال و ازدواج. در سند ملی توسعه جوانان نیز، مهم‌ترین نگرانی جوانان در آینده، مسایل مالی و اقتصادی، آینده شغلی و قبولی در کنکور سراسری ذکر شده است (نگرش جوانان به جامعه، ۱۳۸۴ ص ۵).

این مقاله صرفاً به مسئله ازدواج، آن‌هم از نوع دانشجویی آن، می‌پردازد که در زمان تحصیل ذهن برخی از والدین و

می‌شد) در نظر گرفته می‌شد! همه اطرافیان و فامیل، برای ازدواج جوانان تلاش و کوشش کرده، با همه وجود به کمک جوانان و والدین آنان می‌آمدند و این کار را مقدس و مایه افتخار و مباحات می‌دانستند. به همین خاطر، کمتر جوانی بی همسر می‌ماند و کمتر خانه‌ای جوان عزب را مدت زیادی در خود تحمل می‌کرد.

اما با تحولات اجتماعی دوران معاصر و تغییرات فناورانه و فرهنگی، سنت‌های ملی و ارزش‌های مورد قبول به چالش کشیده شد، در حالی که آمادگی لازم در خانواده‌ها و نهادهای مسئول وجود نداشت. اگر نابسامانی‌های فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی ناشی از اثرگذاری‌های اجتناب‌ناپذیر تمدن غربی را همراه با ضعف کارایی و کارکرد نظام خانواده در نظر بگیریم، مشاهده وضعیت اجتماع امروز، چندان عجیب به نظر نمی‌آید.

هم توسط جوانان (که خود گروه هدف و موضوع آن‌اند) مورد بی‌مهری و غفلت قرار گرفته است. این در حالی است که حیات و بقا و دوام انسانی جوامع و تعادل و ثبات شخصیتی افراد، در گرو ازدواج سالم است و نسل بشر از این رهگذر تداوم می‌یابد. عفاف و پاکدامنی و سلامت اجتماع در سایه ازدواج رسمی محقق می‌شود و فرزندان صالح که آینده‌سازان فردای جامعه‌اند در این کانون زاده می‌شوند و رشد می‌کنند.

در گذشته‌های نه چندان دور، که سنت‌ها و ارزش‌های اصیل بر روابط اجتماع حاکم بود، همسرگزینی، هم بسیار ساده بود و هم مهم‌ترین آرزو و آمال جوانان، والدین آن‌ها و حتی اجتماع را تشکیل می‌داد. ازدواج آن قدر مقدس و محبوب بود که در برخی موارد با تولد کودک، زوجی در نظام بزرگ خانواده یا محله و اجتماع برای او (البته به شوخی که بعداً جدی

وقت باید تاوان تصمیم‌گیری‌های غلط برخی دست‌اندرکاران جامعه را با هرز دادن نیرو، شور و استعداد جوانی خود بدهند؟ اجتماع باید باور کند که عدم پاسخ صحیح به نیازهای جسمی و روحی جوانان، به معنی حذف و نادیده گرفتن مهم‌ترین نیازها توسط خود آنان نیست، بلکه به‌طور قهری راه‌های فرعی، نامناسب و حتی انحرافی به عنوان راه حل جایگزین، مورد توجه جوانان قرار می‌گیرد و بازار هرزگی، فساد، فحشا و سایر نابهنجاری‌های اجتماعی و اخلاقی در بین آنان رواج می‌یابد، تا حدی که بیم آن می‌رود ایده ازدواج به شکل راستین آن، دیگر به فکر جوانان خطور نکند و آن را دست نیافتنی یا تشریفاتی (غیرضروری) تلقی کنند.^۱ در این صورت شاهد بروز و تشدید وخامت بحران‌های اخلاقی و اجتماعی و حتی خانوادگی خواهیم بود.

ازدواج دانشجویی

مسئله ازدواج در حال حاضر، تنها به جوانان خواستار ازدواج مربوط و محدود نمی‌شود، بلکه یک پدیده چند بُعدی است و به مسائل فرهنگی و ارزش‌های جاری و ساری در بیکره اجتماع، خانواده‌ها و مسائل اقتصادی همچون: اشتغال، مسکن، درآمد و هزینه‌های اولیه برپایی مراسم ازدواج، مرتبط می‌گردد. ازدواج و تشکیل خانواده یک قرارداد و انتخاب مهم‌ترین شریک زندگی است. ازدواج، اگرچه یک نیاز و ضرورت انکارناپذیر است، لیکن نمی‌توان از روی اضطرار به آن تن داد یا کسی را مجبور به آن کرد، که در این صورت تبعات منفی آن یک عمر متوجه طرفین و حتی خانواده‌های آنان می‌شود.

ازدواج در معنای اصیل آن یک امر انسانی و عمومی است که فرایند شروع و استمرار آن باید مطابق چارچوب‌های مطمئن و پایدار، شکل بگیرد و قوام یابد. با این تعریف، امر ازدواج؛ دانشجو، کارمند، کارگر، بیکار و... نمی‌شناسد، چون الزام‌ها و بایدها و نبایدهای آن باید رعایت شود تا بتوان اهداف ازدواج را محقق کرد و به بقا و سلامت آن اندیشید و امیدوار بود. البته صرف نظر از اصول کلی، در مسائل جزئی ازدواج، مطابق شرایط، فرهنگ‌ها، رسوم محلی و خانوادگی و انتظارات طرفین، تفاوت‌هایی ملاحظه می‌شود. برای مثال، در موضوع ازدواج‌های دانشجویی، در کلیات ازدواج، تفاوتی برای دوام و بقای آن نمی‌توان متصور بود، لیکن در تشریفات مراسم ازدواج می‌توان تسهیلاتی برای برگزاری آن در نظر گرفت که آن هم براساس

باید سن ازدواج بالا رفته و در خانواده‌گی، تنش‌ها، اختلافات و ناسازگاری‌ها، جای آرامش، تفاهم و صمیمیت و گذشت را گرفته است و نیز درصد طلاق افزایش یافته، مشکل اشتغال جوانان، مسکن و درآمد مکفی، به‌عنوان مهم‌ترین دغدغه‌های آنان و خانواده‌ها در آمده است، نشانگر کوتاهی‌ها، ندانم‌کاری‌ها و ناکارآمدی نهادها و مسئولین ذی‌ربط و اثر بخش نبودن سیاست‌ها و برنامه‌های طرح ریزی شده است.

مسائل فرهنگی و امور خانوادگی امروز ما نه شبیه گذشته سنتی مطابق با مبانی ملی و ارزش‌های مذهبی است و نه مانند مظاهر امروزی ناشی از تمدن غربی!

اینکه سن ازدواج بالا رفته و در روابط خانوادگی، تنش‌ها، اختلافات و ناسازگاری‌ها، جای آرامش، تفاهم و صمیمیت و گذشت را گرفته است و نیز درصد طلاق افزایش یافته، مشکل اشتغال جوانان، مسکن و درآمد مکفی، به‌عنوان مهم‌ترین دغدغه‌های آنان و خانواده‌ها در آمده است، نشانگر کوتاهی‌ها، ندانم‌کاری‌ها و ناکارآمدی نهادها و مسئولین ذی‌ربط و اثر بخش نبودن سیاست‌ها و برنامه‌های طرح‌ریزی شده است.

پرسش اساسی جوانان از تصمیم‌گیران و مسئولان این است که غفلت و بی‌توجهی تا کی باید ادامه یابد و جوانان که مهم‌ترین گروه فعال و خلاق و سرمایه‌انسانی کشورند، تا چه

توافقات طرفین و خانواده‌های آن‌ها متغیر می‌شود.

اما نکته مهم این است که برگزاری مراسم ازدواج (هزینه‌های برگزاری، مهریه و...) آن قدر پرهزینه و دست و پاگیر شده که اصل ازدواج را تحت الشعاع خود قرار داده است. در حالی که این مراسم نباید اصول و چارچوب‌های کلی ازدواج را به حاشیه براند. این مراسم به هر شکل ممکن برگزار خواهد شد (چه با حمایت اشخاص یا نهادها یا مکتب فرد و خانواده‌اش)، اما فردای مراسم که زوجین در کنار هم باید به زندگی جدید خود معنا و هویت ببخشند، چگونه می‌توانند شروع کنند و با چالش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی، شخصیتی و... کنار بیایند؟ آیا به صرف دانشجو بودن می‌توان از واقعیت‌ها چشم پوشید؟ یا

این که چرخ زندگی خود به خود به حرکت در می‌آید و کانون آن به گرمی می‌گراید؟

این اما و اگرها به معنی نفی تلاش‌های ارزشمند متولیان ازدواج دانشجویی یا خدای نکرده محکوم دانستن این گونه ازدواج‌ها به شکست و ناکامی نیست (چرا که اطلاعاتی جامع از وضعیت موجود در اختیار نداریم)، بلکه مقصود، توجه به مشکلات و کاستی‌های موجود است. در هر حال، این طرح با اهداف خیرخواهانه و مقدس زیر مطرح شده و در حال اجراست (تاریخچه ستاد جشن ازدواج دانشجویی، ۱۳۸۲):

- ۱- دعوت به آسان‌گیری مراسم ازدواج و ساده زیستی؛
- ۲- جلوگیری از گسترش فساد در قالب دوستی‌ها و ارتباطات فریبنده؛
- ۳- تشویق جوانان به ازدواج و تشکیل خانواده؛
- ۴- تقویت سلامت روان و کاهش استرس و تمرکز بر روی تحصیل؛

۵- سالم‌سازی محیط علمی و عاری کردن آن از مظاهر فساد و تحریکات جنسی؛

۶- جهت‌دهی سالم به غرایز طبیعی و جلوگیری از طغیان و انحراف آن.

مزایای ازدواج‌های دانشجویی را نیز می‌توان این‌گونه برشمرد:

۱- شناخت طرفین در محیط دانشجویی؛

۲- وجود دانشگاه به منزله پلی بین دانشجویان خواهان

ازدواج و خانواده‌های آنان؛

۳- انجام مشاوره‌های همسرگزینی؛

۴- حمایت معنوی بعد از ازدواج (سازماندهی خیران،

اعطای وام‌های دانشجویی درازمدت یا بلاعوض، ترغیب

بانک‌ها به اعطای وام‌های کم بهره، ترغیب وزارت مسکن به ساخت خانه‌های ارزان قیمت و اولویت واگذاری آن‌ها به دانشجویان ازدواج کرده، افزایش خوابگاه متاهلین یا پرداخت هزینه اجاره مسکن).

اما نکته مهم این است که آیا همراه با تشویق و ترغیب دانشجویان عزیز به تسریع در امر ازدواج (در دوران دانشجویی) و اظهار علاقه و آمادگی آنان؛ شرایط و بسترهای لازم، ضروری و حتمی تحقق این امر، توسط خانواده‌های آنان و امکاناتی همچون: مسکن، درآمد کافی و اشتغال (حتی پاره وقت) برای تشکیل خانواده و اداره امور زندگی فراهم شده است؟ جوبلی (۱۳۸۲) در مقاله خود آورده است: «مهم‌ترین نیاز دانشجویان، نیاز مالی و داشتن مسکن و شغل مناسب است». آزمی (۱۳۸۲)، موانع اقتصادی را مهم‌ترین مشکل ازدواج جوانان می‌داند. درست است که برای انجام هر کار، نباید منتظر تحقق همه شرایط آن بود. اما آیا برای امر مهم و مقدس و سرنوشت‌ساز ازدواج که آرزوی خانواده‌ها و جوانان است، می‌توان به حداقل اکتفا کرد؟! در این صورت آیا بقاء، استمرار و استحکام زندگی تضمین می‌شود؟ به نظر می‌رسد در این زمینه نباید تابع احساسات بود و زندگی فرد و آینده تحصیلی او را متأثر از تصمیم‌گیری‌های نسنجیده و عجولانه کرد.

موانع و راه‌کارها

ضمن تأکید بر اهمیت، ضرورت و فواید ازدواج در زندگی هر شخص و درخواست ایجاد شرایط و زمینه عملی برای ازدواج‌های آسان و موفق برای جوانان، در یک جمع‌بندی کلی می‌توان موانع ازدواج جوانان را به شرح زیر برشمرد. بدیهی است که راه‌کار عملی مؤثر در این زمینه، برطرف کردن این موانع است.

الف) مسائل اقتصادی:

- ۱- نداشتن شغل و درآمد کافی؛
- ۲- نداشتن مسکن و هزینه ازدواج و مراسم سنگین آن؛
- ۳- پرهزینه شدن تشریفات ازدواج در جامعه و سخت‌گیری مضاعف توسط برخی خانواده‌ها و دخترخانم‌ها.

ب) مسائل فرهنگی و رسوم:

- ۱- در نظر گرفتن مهریه سنگین و مطالبه آن توسط برخی

دختر خانم‌ها در ابتدای ازدواج، که گاهی سبب جدایی و طلاق برخی زوج‌ها و بعضاً موجب نگرانی و ترس پسران شده است.

۲- توقعات زیاد و سخت‌گیری‌های افراطی برخی دختران و پسران و والدین آنان در تعیین شرایط ازدواج.

پ) مسائل اجتماعی:

- ۱- وجود فساد و ناپهنجاری‌های اخلاقی و ارتباطات ناسالم آسان که عملاً با توجه به نداشتن شغل و درآمد، امکان ارضای نیازهای جنسی را، حتی از طریق خلاف، فراهم می‌کند. لذا برخی از جوانان، دیگر به فکر ازدواج نیستند.
- ۲- تأثیرپذیری از الگوهای فرهنگی در فیلم‌ها و حتی کارتون‌های غربی (توسط کودکان دیروز که جوانان امروزند).
- ۳- تحول جامعه و روابط اجتماعی، از شکل سنتی به سمت جامعه مدرن، بدون تغییر در روش‌های زندگی، همسریابی و ازدواج؛ مثلاً: دختران و پسران، خودشان خواهان خواستگاری و زوج‌یابی‌اند و برخی والدین مخالف این دیدگاه می‌باشند.
- ۴- تنوع و افراط در آرایش و خودآرایی و عرضه کردن خود توسط زنان در مجامع عمومی، عدم رعایت شرم و حیا و تأکید صرف بر زیبایی ظاهر و مسابقه در این زمینه.
- ۵- آزادی در روابط مردان و زنان و دختران، بدون رعایت مسائل دینی و ارزش‌ها، که منجر به ارتباطات نادرست و ازدواج و طلاق‌های مکرر می‌شود.
- ۶- تهاجم فرهنگی بیگانگان و ترویج ارزش‌های غربی از طریق نمایش جاذبه‌های جنسی و تجملات و وسایل ارتباطی همچون: ماهواره، اینترنت، ایمیل، چت، موبایل، فیلم‌ها، CD برپایی جلسات، جشن‌ها و پارتی‌های شبانه و استفاده از مشروبات الکلی، سیگار، مواد مخدر و روانگردان‌ها.
- ۷- ادامه تحصیل دختران و ورود آنان به دانشگاه و در نتیجه بالا رفتن توقعات و سخت‌گیری در انتخاب همسر.
- ۸- کثرت موارد ناپهنجاری‌های اخلاقی و عادی و هنجار به نظر آمدن آن‌ها نزد جوانان، به واسطه عدم برخورد اجتماعی و قانونی با مروجین آن.
- ۹- مشاهده تضاد طبقاتی و اختلاف زیاد در سطح درآمدها، امکانات و زرق و برق‌ها در جامعه و مقایسه فاصله خود و خانواده خویش با همسالان و خانواده‌های آن‌ها و ایجاد بلند پروازی در دختران و پسران برای ازدواج‌های تخیلی.

- ۱۰- ارتباط با دوستان و همسالان مسئله‌دار (از جهات مختلف) و تأثیرپذیری از آنان.
- ۱۱- بدآموزی‌های تلویزیون در قالب ارائه سریال‌های فریبنده و تحریک‌کننده و ازدواج‌های ایده‌آل و دور از دسترس برای جوانان و خانواده‌ها.
- ۱۲- نبود مراکز مشاوره‌کافی برای جوانان و خانواده‌ها و نداشتن فرهنگ مراجعه به مشاور.

ث) مسائل روانی:

- ۱- نگرش‌های غلط که ازدواج را مانع رشد و آزادی فرد می‌داند (ترس از ازدواج).
- ۲- ادعای پیدا نشدن موردهای مناسب و سالم برای ازدواج، به علت مشاهده موارد زیاد خلاف در جامعه و ایجاد این شبهه که خدای نکرده همه افراد منحرف و فاسدند!

ج) مسائل خانوادگی:

- ۱- عدم مراقبت‌های نظارتی و اخلاقی توسط والدین و آشنایان در روابط و ارتباطات، به خصوص در محیط‌های آپارتمانی و محله‌های شلوغ (آزادی بی‌حد و حصر و عدم پای‌بندی به سنت‌ها و ارزش‌ها).
- ۲- محدود شدن ارتباطات عاطفی و خانوادگی بین بستگان و آشنایان و عدم تأمین امکان ازدواج از طریق این شبکه‌ها و در نتیجه، کشیده شدن جوانان به خیابان‌ها و معاشرت با دوستان ناباب.
- ۳- بی‌تفاوتی خانواده‌ها، افکار عمومی و آشنایان و فامیل

ت) مسائل نگرشی:

- ۱- وجود مشاجره، درگیری و ناراضی‌ت در بین اعضای برخی خانواده‌ها و تأثیر سوء آن بر روی برخی از جوانان که ازدواج را مانع آرامش و آزادی می‌دانند (شکست ازدواج، افزایش طلاق و...).
- ۲- عدم اطلاع از فلسفه و ضرورت‌های ازدواج و خلاصه کردن ازدواج در تأمین نیازهای جنسی.
- ۳- عدم آموزش خانواده‌ها و نداشتن فرهنگ مراجعه به مشاور برای حل مسائل زندگی و آگاهی از ضرورت‌های ازدواج.

نسبت به امر ازدواج جوانان و بزرگ‌نمایی مشکلات زندگی و شرایط ازدواج.

۴ - حمایت‌های افراطی، کنترل بیش از حد و سخت‌گیری برخی خانواده‌ها و از سوی دیگر، رها کردن و عدم حمایت برخی دیگر، و تأثیر این اتفاقات بر جوانان.

چ) مسائل اعتقادی:

۱ - ضعف باورها و اعتقادات دینی و اخلاقی و نداشتن توکل کافی به خداوند.

۲ - عدم اطلاع و آگاهی دقیق از مبانی دینی و فلسفه احکام در روابط دختر و پسر و زن و مرد.

ح) قوانین و مقررات:

۱ - آسان شدن طلاق و مطلقه ماندن عده زیادی از زنان و مجرد ماندن مردان، و تأثیر تبعات این امر بر اطرافیان و جوانان دختر و پسر.

۲ - عدم کنترل میزان مهریه و قابل مطالبه بودن آن توسط زن و به اجرا گذاشتن آن، به‌رغم ناتوانی مرد در پرداخت مهریه، که منجر به تنش و طلاق و جدایی می‌شود.

پیش‌نهادهای

۱ - تشکیل مؤسسه ملی خانواده برای سیاستگذاری در مورد مسائل کلان خانواده در سطح کشور و هماهنگی و همسویی نهادهای مرتبط با امور خانواده.

۲ - حمایت عملی از نهاد خانواده و آسان‌سازی ازدواج و تقویت آن، از طریق اصلاح قوانین و مقررات (به‌ویژه برای دانشجویان، سربازها و ...).

۳ - ارائه تسهیلات و خدمات ویژه برای تهیه مسکن و اعطای وام برگزاری مراسم ازدواج به خانواده‌ها و جوانان.

۴ - سیاستگذاری صحیح در مورد کنترل فیلم‌نامه‌ها و ساخت برنامه‌های صدا و سیما.

۵ - اطلاع‌رسانی به طرق مختلف و انجام کارهای فرهنگی، آموزشی و هنری برای تقویت و تحکیم خانواده، آسان‌سازی ازدواج، بیان آثار زیان‌بار طلاق و جدایی بر والدین و فرزندان و ترویج فرهنگ مشاوره.

۶ - تدوین کتب آموزشی درباره مسئله ازدواج و تشکیل خانواده، ... و اجباری کردن گذراندن دوره‌های آموزشی و

مشاوره برای جوانان، قبل از عقد.

۷ - ایجاد سازوکارهای قانونی برای تعیین مهریه متناسب با توان افراد.

۸ - تغییر و اصلاح نگرش‌ها و باورها، از طریق تقویت مبانی دینی و اخلاقی درباره اهمیت ازدواج و سنت‌های آن.

۹ - استفاده از عناصر و ابزارهای فرهنگی مؤثر مثل: استادان دانشگاه، فرهنگیان، روحانیان، معتمدین محل، ائمه جماعت مساجد و ساخت فیلم‌ها و سریال‌های نزدیک به واقعیت‌ها و مسائل تشکیل خانواده در قشرهای مختلف، با تأکید بر وضع مطلوب و با استفاده از نظریات جوانان و خانواده‌ها و پخش آن‌ها در تلویزیون.

پی‌نوشت‌ها:

۱ - دسترسی آسان، بی‌قید و شرط و وسوسه‌انگیز به جنس مخالف در قالب پشت پا زدن به سنن ملی و مذهبی، با الهام از مظاهر ضد اخلاقی و بنیان برافکن غربی، امکان تأمین و پاسخ به پایین‌ترین سطح نیاز به همسر و تشکیل خانواده (نیاز جنسی) را در شرایط کنونی فراهم می‌کند، پس دیگر به چه دلیل جوانان (بیکار و فاقد مسکن و درآمد) با الزام‌های اخلاقی ازدواج و سختی‌های اداره زندگی خود را درگیر کنند و مسئولیت‌پذیر شوند؟!

منابع:

- ۱ - آشنایی با ستاد جشن ازدواج دانشجویی (۱۳۸۲).
- ۲ - آزرمی، یدالله (۱۳۸۲). ازدواج دانشجویی، الگوهای ساده و بی‌تجمل، نشریه انتخاب، شماره ۱۱.
- ۳ - ثنایی، باقر (۱۳۷۸). ازدواج، انگیزه‌ها، پرتگاه‌ها و سلامت آن، پژوهش‌های تربیتی، فصلنامه علمی و پژوهشی، مؤسسه تحقیقات تربیتی، جلد ۴، شماره ۳ و ۴، پاییز و زمستان.
- ۴ - جوکار، بهرام (۱۳۸۲). هویت یابی در ازدواج، انتشارات پژوهشکده اولیا و مربیان (خانواده)، شماره ۱۲.
- ۵ - جی، هی، لی (۱۳۷۵). روان‌درمانی خانواده، ترجمه باقر ثنایی، ذاکر، امیرکبیر.
- ۶ - جوبلی، روح‌الله (۱۳۸۲). ازدواج دانشجویی: آرامش یا تنش، نشریه همبستگی.
- ۷ - گلشنی، فاطمه (۱۳۷۵). بررسی فرایندهای اسنادی در خانواده‌های سالم و پریشان شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده)، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۸ - نگرش جوانان به جامعه (۱۳۸۴). دو هفته‌نامه فرهنگ و پژوهش. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شماره ۱۹۶.